

DIJALOG NA BURETU BARUTA

srpsko-albanski dijalog 1994–2000

PRIREDIO
Omer Karabeg

Beograd, 2000

NEZAVISNOST KOSOVA I DOMINO EFEKAT

Londonski *Fajnenšel tajms* objavio je 13. marta 1999. godine da je vojno i političko rukovodstvo OVK-a usvojilo odluku da potpiše mirovni plan koji je ponuđen na pregovorima u Rambujeu. List precizira da je na tajnom sastanku 25 lidera OVK-a, održanom na području Drenice, odlučeno da se lider delegacije Hašim Tači ovlasti da potpiše sporazum. Informacija *Fajnenšel tajmsa* pokazala se tačnom, jer je 18. marta delegacija kosovskih Albanaca potpisala sporazum koji su ponudili međunarodni posrednici. Državna delegacija Srbije odbila je da potpiše vojni deo sporazuma. Dan posle toga predsednik SAD Bil Klinton izjavljuje da je "prag prekoračen" i da problem Kosova "ugrožava američke nacionalne interese". Diplomate zapadnih zemalja napuštaju Beograd, a međunarodni verifikatori Kosovo.

Skupština Srbije izjasnila se 23. marta protiv dolaska stranih trupa na teritoriju Kosova. Istog dana generalni sekretar NATO-a Hovijer Solana izdaje snagama zapadne alijanse naređenje za napad na SRJ. Sutradan, 24. marta, u 20 časova, snage NATO-a počele su vazdušne udare na Saveznu Republiku Jugoslaviju. Gađano je područje osam gradova, prve eksplozije čule su se na području Prištine. Generalstab VJ saopštio je da je napadnuće više od 20 vojnih objekata. Vlada SRJ proglašila je ratno stanje.

Bljerim Reka Stevan Lilić

21. mart 1999

TEMA: Da li Albanci na Kosovu imaju pravo na samoopredeljenje

SAGOVORNICI: BLJERIM REKA, stručnjak za medunarodno pravo, i STEVAN LILIĆ, profesor upravnog i ustavnog prava na Pravnom fakultetu u Beogradu

Omer Karabeg: Gospodine Reka, smatrate li da Albanci na Kosovu, prema principima međunarodne zajednice, imaju pravo na samoopredeljenje?

Bljerim Reka: U stručnoj literaturi u ovih poslednjih desetak godina napravljen je značajan pomak ka preciznijem određenju prava na samoopredeljenje jednog naroda. Pošto su međunarodnopravni dokumenti dosta uopšteni, od povelje Ujedinjenih nacija pa nadalje, grupa američkih stručnjaka izradila je jedan, reklo bi se, katalog kriterijuma po kojima se može jednom narodu priznati pravo na samoopredeljenje. Uglavnom je reč o tri ključna kriterijuma. Prvi kriterijum je – kako se jedan narod našao pod državnom jurisdikcijom neke zemlje, da li je on svojom voljom ušao u tu državu, ili je postao njen deo nasilnim putem, to jest vojnom okupacijom. Drugi kriterijum je – kako se dotična država odnosi prema tom narodu, da li je taj odnos human ili represivan. I, treći kriterijum, jeste – da li se taj narod slobodnom voljom izjasnio da ostane u toj državi, ili da se izloži i stvari svoju nezavisnu državu. Priměrimo sada ova tri kriterijuma na albanski narod na Kosovu. Što se tiče prvog kriterijuma, jasno je da

albanski narod na Kosovu nikada nije svojom voljom ušao u Srbiju, nego je 1912. godine, posle Balkanskih ratova, Kosovo nasilnim putem pripojeno Srbiji. Na drugo pitanje – kakav je tokom ovih 87 godina bio odnos Srbije prema albanskom narodu na Kosovu – odgovor je sasvim jasan. Da ne ulazimo dublje u istoriju, uzimimo samo ovih poslednjih desetak godina, svi izveštaji organizacija *Amnesty international, Freedom house, Helsinki watch* i drugih međunarodnih, nevladinih i vladinih organizacija, govore da je odnos srpske države prema Albancima bio nehuman i represivan sve do genocida. I, konačno, kada je u pitanju treći kriterijum, albanski narod na Kosovu referendumom se 1991. godine izjašnio za svoju nezavisnu državu. Prema tome, albanski narod na Kosovu zadovoljava sva tri kriterijuma za samoopredeljenje.

Stevan Lilić: Pitanje samoopredeljenja nije više onako aktuelno kao što je bilo na početku ovog veka. Samoopredeljenje je, zapravo, bilo vezano za dekolonizaciju. Ideju o pravu naroda na samoopredeljenje lansirao je početkom ovog veka američki predsednik Vudro Vilson. U izvesnom smislu to se pre svega odnosilo na države koje su bile pod turskim carstvom, u stvari na sve države koje su bile pod kolonijalnim imperijama. Pravo na samoopredeljenje postalo je ponovo aktuelno u procesu dekolonizacije, šezdesetih godina ovoga veka. Međutim, već tada to pravo nije shvatano u smislu stvaranja nacionalnih država 19. veka, dakle, jedan narod – jedna država, jer je to u suštini prevaziđen, reklo bi se, čak, i anticivilizacijski koncept. Današnja država u razvijenim demokratijama zapadne Evrope nije nacionalna država u smislu romantičarskog nacionalizma 19. veka: danas je to takozvana građanska država, u kojoj vrhovna vrednost imaju individualna ljudska prava. Dakle, pravo individue je iznad državne volje i apstraktnih pojmoveva kao što su narod i nacija. To je jedan aspekt prava na samoopredeljenje. Drugi aspekt vezan je za raspad socijalističkog lagera. Nakon pada Berlinskog zida postavio se problem kako rešiti pitanje raspada Sovjetskog Saveza i drugih sličnih država istočnog bloka. U slučaju raspada Jugoslavije, to pitanje se postavilo i pred Badinterovu komisiju i ona je zauzela stav da treba postupiti na isti način kao prilikom raspada kolonijalnih imperija. Dakle, granice ostaju onakve kakve su zatećene, i one se mogu menjati samo sporazumno. Taj princip se zove *uti possidetis* i njega je utvrdio Međunarodni sud pravde kada je raspravljao o sporu između dve afričke države – Burkine Faso i Malija. Taj princip podrazume-

va da se priznaju one granice koje su postojale između određenih teritorijalnih celina na dan sticanja nezavisnosti. Prema tome, ostaju one granice koje su zatećene, a da li će one biti korigovane, zavisi od sporazuma između dve države. Nema promena granica nasilnim putem.

Omer Karabeg: Gospodine Liliću, molim vas da mi direktno odgovorite na pitanje – da li, po vašem mišljenju, Albanci na Kosovu imaju pravo na samoopredeljenje?

Stevan Lilić: Da vam kažem, svako ima pravo na samoopredeljenje, a da li će ga realizovati, zavisi od toga da li će o tome biti postignut dogovor, odnosno kompromis. Razume se, ako nema kompromisa, onda se to može realizovati nasilnim putem. A, nasilni put, po pravilu, ne vodi rešenju nego još više otežava situaciju. A moglo bi se ovako rezonovati: albanski narod već ima svoju državu, to je Albanija, i u tom smislu kosovski Albanci nemaju pravo na samoopredeljenje. Samoopredeljenje automatski ne podrazumeva stvaranje države. Ja samoopredeljenje shvatam kao ostvarivanje osnovnih ljudskih i manjinskih prava koja su garantovana međunarodnim standardima.

Bljerim Reka: Izneo bih dve primedbe. Prva se odnosi na stav gospodina Lilića o nepromenjivosti granica. Paradoksalno je insistirati na nepromenjivosti granica, a tokom ovog veka evropske granice su toliko puta bile promenjene. Zato mi je taj termin pomalo smešan. Raspadom bivše Jugoslavije i raspadom Čehoslovačke promenile su se versajske granice, raspadom bivšeg Sovjetskog Saveza promenile su se granice utvrđene dogовором на Jalti, ујединjenjem Nemačке promenile су se granice ustanovljenje завршним актом Helsinskih konferencija. Ne znam zašto je nepromenjiv jedino režim balkanskih granica koji je uspostavljen Londonskom konferencijom 1913. godine i kojim se ne priznaje nezavisnost Kosova. To je politika dvostrukih aršina, dvostrukih standarda. Druga moja primedba odnosi se na pitanje da li je cilj samoopredeljenja – država. U odgovoru na to pitanje naveo bih neka mišljenja poznatih stručnjaka međunarodnog prava. Recimo, Ernest Esterli, profesor međunarodnog prava na univerzitetu u Luizijani u Americi, kaže da vojna okupacija ne predstavlja legalnu upravu nad jednom teritorijom. Herst Hanum, poznati američki stručnjak za međunarodno pravo, ističe da vojne snage mogu da uspostave kontrolu nad jednim teritorijom, ali ne mogu da stvore međunarodni legitimitet za to stanje. Italijanski profesor Antonio Kazeze, koga

smatraju vodećim ekspertom za pitanje samoopredeljenja, navodi dva slučaja u kojima je opravdana secesija i stvaranje novih država, prvi je kada izbije oružani konflikt u jednoj državi, a drugi kada represija centralne vlasti premaši dozvoljenu meru. Pomenuo bih i mišljenje Milenka Markovića o samoopredeljenju koje je on izneo u poslednjoj publikaciji Helsinskih odbora Srbije. Marković kaže da je u slučajevima kada se iscrpe sve mogućnosti da se pronade rešenje bolji razlaz nego prisilno zadržavanje u granicama jedne države. I završio bih jednom mišiju danskog eksperta za međunarodno pravo Nilsena koji samoopredeljenje u neku ruku postoveće sa raskidom braka gde se i ne traži razlog raskida braka, dovoljno je konstatovati da je bračni život nemoguć. U slučaju Kosova, jasno je da je nemoguć dalji život pod sadašnjom jurisdikcijom, pa zbog toga Albanci idu sa zahtevom da dobiju nezavisnu državu. I, na kraju, što se tiče teze da Albanci već imaju svoju državu i da nemaju pravo na još jednu, mogu vam navesti niz primera u svetu koji govore o tome da jedan narod ima dve, čak tri države.

Stevan Lilić: Nije tačno to da se dozvoljava promena granica. Promene granica nastaju kao posledica određenih dogovora, kao u slučaju Čehoslovačke ili dekomponovanja države, kao u slučaju Sovjetskog Saveza, gde je formirana zajednica nezavisnih država. Čak su i na području bivše Jugoslavije, koja se raspala u ratu, ostale one avnojske, republičke granice po već pomenutom principu *uti possidetis*. Naveo bih još jedan primer. Izrael je okupirao deo Golanske visoravnii i htio je da tu teritoriju anektira, ali mu to već tridesetak godina ne polazi za rukom iako ima najmoćnije saveznike. Znači da se ni Izraelu ne dozvoljava da nasilno menja granice. A kad je reč o ostvarivanju nezavisnosti, mislim da je tu u pitanju istorijsko opterećenje. Kod nas se na tome insistira u trenutku kada jačaju integracioni procesi u Evropi, kada se svakim danom ukidaju barijere između ljudi i naroda i jača komunikacija.

Bijerim Reka: Mislim da su u 20. veku paralelno išla dva procesa: proces integracije i proces suverenizacije država. Mada je postalo moderno da se prvi proces opravdava, a drugi tretira kao anahron, to nije uvek tačno. Pogledajmo koje države teže ka integraciji, a koji narodi teže ka sticanju suverenosti. Odgovor je jednostavan. Danas se integrišu države koje su proces stvaranja nacionalnih država završile krajem 19. veka. Samo takve države se i mogu integrisati. Istovremeno, narodi, poput albanskog, koji

su samo polovično prošli kroz standardni državotvorni proces, koji je u većini evropskih država završen u prošlom veku, nisu u ravnopravnoj poziciji. Ukratko, dok Evropa proglašuje međunacionalnu integraciju, albanски narod još nije završio ni istorijski proces svoje unutarnacionalne integracije. Slučaj Slovenije je dosta indikativan. Tek posle sticanja nezavisnosti Slovenija je mogla da uđe u prvi krug kandidata za članstvo u Evropskoj uniji i drugi krug kandidata za članstvo u NATO-u.

Stevan Lilić: Moje je mišljenje u neku ruku različito, jer mislim da formiranje postkomunističkih država nije stvaranje nacionalnih država u onom pravom smislu. Njihovo formiranje je više bilo neka vrsta, tako da kažem, zaštitnog mehanizma protiv odredene ideologije, time je trebalo sprečiti eventualnu konsolidaciju totalitarnog političkog sistema koji je vladao u bivšim državnim zajednicama istočne Evrope. Otuda je bila u interesu ta dekompozicija zemalja poput Jugoslavije, Sovjetskog Saveza, ili Čehoslovačke. Ali da se vratim Kosovu. Čini mi se da bi formiranje nezavisne države na Kosovu u ovoj veoma složenoj situaciji na Balkanu izazvalo lančanu reakciju i dovelo do novih zahteva za formiranje nacionalno homogenih država, što bi otvorilo nove etničke konflikte u ovom delu sveta. Mislim da treba ići u potpuno suprotnom pravcu, u pravcu skandinavskog modela ili modela Evropske unije.

Bijerim Reka: Ovo što gospodin Lilić kaže da bi priznavanje nezavisnosti Kosova imalo za posledicu sukobe i nestabilnost širokih razmera na Balkanu, to je već poznata priča o takozvanom spillover ili domino efektu. Ali, i sada imamo rat i rizik da bi se taj rat mogao proširiti i izvan granica Kosova. Dakle, rizik postoji i u jednom i u drugom slučaju, tako da mi se čini suviše uprošćena ta šema da bi nezavisnost Kosova destabilizovala region.

Stevan Lilić: Meni se ipak čini da bi priznavanje nezavisnosti Kosova dovelo do lančane reakcije ili domino efekta na Balkanu. U sadašnjoj situaciji koja je puna opasnosti ne možemo rezonovati na način o kome govorи gospodin Reka, to jest da ćemo imati rat, bilo da Kosovo bude nezavisno bilo da ne bude, pa kad je tako, onda bolje da bude nezavisno. Znate, zomilaju se trupe sa svih strana, već dolazi do kritične mase i oružja i trupa i ko zna šta se može desiti. To je ključno pitanje u ovom trenutku. Zato jesada najvažnije otkloniti mogućnost šireg konflikta, pa onda videti kako dalje.

Omer Karabeg: Mislite li da Ustav iz 1974. godine je osnov za samoopređeljenje Albanaca. Albanci kažu: država se raspala, bivša Jugoslavija ne postoji, odvojila se Slovenija, odvojila se Hrvatska, odvojila se Bosna i Hercegovina, zašto se to isto pravo ne bi dalo i kosovskim Albancima. S druge strane, zvanični Beograd odgovara: da, ali Srbi i Hrvati su u bivšoj Jugoslaviji bili narodi, a Albanci su bili nacionalna manjina.

Bljerim Reka: Sve one koji žele da dobiju odgovor na to pitanje uputio bih na veoma interesantan članak Suzan Vudvord iz Sjedinjenih Američkih Država koja je prošle godine u časopisu "Foreign Affairs" napisala da su Albanci i prema Ustavu iz 1974. godine imali pravo na samoopredeljenje. Mislim da je Badinterova komisija napravila veliku i fatalnu grešku što je selektivno primenila Ustav iz 1974. godine, što ga je primenila samo na bivše republike. Pri tome se ona poziva na članove 2, 4 i 5 tog Ustava, mada se u tim članovima uz republike pominju i autonomne pokrajine kao konstituenti bivše jugoslovenske federacije. I pored toga, Badinterova komisija je uzela u razmatranje samo republike, pa je tako isključila Vojvodinu i Kosovo iz, tako da kažem, dissolucijskog paketa. Ni Kosovo ni Vojvodina nisu ušli u aranžman kojim se regulisao način raspada bivše Jugoslavije, što je svojevrsna diskriminacija. Mnogi pravni eksperti smatraju da je Badinterova komisija više bila političko telo nego profesionalna i stručna komisija. Na nju je veliki uticaj imao tadašnji francuski predsednik Mitteran koji je, uprošćeno govoreći, napravio pazar između republika, isključivši Kosovo i Vojvodinu iz celog aranžmana.

Stevan Lilić: Pravno je stvar vrlo jasna. Kosovo i Vojvodina su bili autonomne pokrajine, dakle nisu bili federalne jedinice, iako su imali veoma visok stepen autonomnosti koji ih je približavao statusu federalnih jedinica. Ali, to nije bio status federalne jedinice. Mislim da Suzan Vudvord, koja je inače dosta pisala o ratu u Bosni i o raspadu Jugoslavije, to do kraja nije razumela, nije razumela federalističku logiku bivše Jugoslavije. S pravnog stanovišta, Badinter je ispravno postupio. On je, kao što sam već rekao, vrlo dosledno primenio princip *uti possidetis* i u legalističkom smislu ta komisija je potpuno pokrivena. Badinterova komisija nije napravila grešku, ona je samo legalistički postupila.

Bljerim Reka: Smatram da je Suzan Vudvord bila u pravu. Ako je po Ustavu iz 1974. godine Kosovo imalo pravo veta prilikom odlučivanja na federalnom nivou, ako je imalo istu strukturu državne vlasti kakvu su imale i

republike, ako je bila red Hrvatske, jedino imalo i međunarodnopravni subjektivitet u zaključivanju međunarodnih ugovora koji su podlegali ratifikaciji Skupštine Kosova, ne znam šta je još Kosovo trebalo da ima da bi mu bio priznat status republike. Mislim da polazni princip Badinterove komisije nije bio priznavanje prava na samoopredeljenje narodima, nego priznavanje tog prava bivšim republikama, što je velika greška. Jer, ne može se to pravo uskratiti narodima i priznati samo federalnim jedinicama.

Stevan Lilić: Da, tačno, ali mislim da su oni ispravno postupili kada su pravo na samoopredeljenje priznali samo federalnim jedinicama, a Kosovo i Vojvodina nisu imali taj status. Tačno je da su oni imali pravo veta, ali je isto tako tačno da nisu bili federalne jedinice.

Bljerim Reka: Nisu to bili samo nominalno, ali su imali sve kompetencije federalnih jedinica.

Stevan Lilić: Ali, ipak nisu bili federalne jedinice.

Omer Karabeg: Gospodine Liliću, da li smatrate da nakon ovog prelaznog perioda od tri godine Albancima treba dozvoliti referendum, na čemu oni insistiraju?

Stevan Lilić: Ja baš nisam siguran da je referendum najdemokratski oblik izjašnjava. Pre bih bio za to da se nakon tri godine održi nova konferencija. Jer, ako se referendum traži po svaku cenu, onda se postavlja pitanje – zašto nakon tri godine, a ne odmah. Ako se cela stvar svodi na čekanje referenduma, onda to znači produžavanje sadašnjeg stanja, a možda i eskalaciju konflikta, pa ćemo posle tri godine opet biti na istom. Mislim da mora da se kreće u drugom pravcu. Mora da postoji komunikacija između legitimnih predstavnika Srbije i Jugoslavije i predstavnika kosovskih Albanaca. Da ne ulazim sada u detalje, ali ne bi se moglo reći da sadašnja državna delegacija Srbije u punom smislu reprezentuje ono što je opšti sentiment u Srbiji. Ona više teži tome da stvara konflikt nego da rešava stvari.

Bljerim Reka: Kao što znate, na pregovorima u Rambujeu albanska delegacija insistirala je na tome da, posle prelaznog perioda od tri godine, narod Kosova ima pravo da se putem referendumu izjasni o budućem statusu Kosova. To pristajanje na rok od tri godine u stvari je koncesija i jedan vid kompromisa koji su učinili Albanci. Poslo se od toga da će se za te tri godine stvoriti povoljniji politički ambijent, uspostaviti mir i stabilnost ne samo na Kosovu nego i u širem regionu, i da nakon toga narod treba da se izjas-

ni o budućem statusu Kosova. Mislim da je sa albanske strane to bio fer predlog. To je veoma bolno pitanje i albanskoj delegaciji nije bilo lako da pristane na odlaganje referendumu za tri godine, ali je to prihvatile u interesu sveukupnog stabilizovanja stanja ne samo na Kosovu nego i u širem regionu.

Stevan Lilić: Ja bih pitanje referendumu stavio u širi kontekst. Ono što je za mene ključno jeste da Kosovo vezuje Srbe i Albance i zato se oni moraju suočiti sa istinom. Srbi moraju da se suoče sa istinom o tome kakva je sve represija vršena na Kosovu, a Albanci moraju da shvate da Srbima nije svejedno kakva će biti sudbina Kosova, a naročito kakva će biti sudbina Srba na Kosovu. To ceo problem stavlja u širi kontekst. Mi ne možemo problem Kosova da izdvojimo i da ga rešavamo kao da Kosovo nema veze sa Srbijom. Kosovo i te kako ima veze sa Srbijom. U tom kontekstu treba posmatrati i problem referendumu. Postavlja se pitanje da li bi se on održao samo na Kosovu, da li u okviru Srbije, ali tu je onda i Crna Gora, tu su i delovi Makedonije, tu je i Albanija. Reč je, dakle, o celom regionu.

Omer Karabeg: Ako sam vas dobro razumeo, vi smatrate da bi referendum praktično doveo do destabilizacije južnog Balkana?

Stevan Lilić: Mislim da je referendum sumnjivo političko sredstvo i da nije nikakva garancija da će se stvar ispravno rešiti. Referendum uvek ima naglašen politički cilj, njime se po pravilu želi da zaobide kompromisno rešenje kako bi se postigao ekstremni politički cilj. Zato mislim da je bolje nakon tri godine održati novu konferenciju.

Bljerim Reka: Ne bih se složio sa gospodinom Lilićem da je referendum sumnjivo političko sredstvo. To je, u stvari, jedini pravni instrument koji se primenjuje u ovakvim situacijama, instrument koji su priznale Ujedinjene nacije. Uzmite slučaj Eritreje i Zapadne Sahare u Africi, uzmite slučaj Kvebeku u Kanadi. Ne vidim drugi način na koji bi se jedan narod, koji živi na određenoj teritoriji, mogao slobodno izraziti o svom budućem statusu. Nisu Albanci izmislili referendum, nego je to pravni instrument koji su prihvatile međunarodne institucije. Kada bi postojao neki drugi instrument mi bismo i njega prihvatali, ali pošto je referendum jedini pravni instrument za izražavanje slobodne volje naroda, mi na njemu insistiramo. Na kraju bih htio da kažem da po svim važećim međunarodno-pravnim normama kosovski Albanci imaju pravo na samoopredeljenje do otcepljenja. To je kristalno jasan slučaj i mislim da međunarodna zajedni-

ca u slučaju Kosova samo komplikuje stvari, umesto da taj problem rešava jednostavnim merama u skladu sa principima na osnovu kojih se rešavaju identični slučajevi, a to su slučajevi samoopredeljenja naroda.

Stevan Lilić: Svako ima pravo na samoopredeljenje, ali samoopredeljenje automatski ne podrazumeva nezavisnu državu, pogotovo ne onaku nacionalnu državu kakva se podrazumevala u prošlom veku. Savremena koncepcija samoopredeljenja podrazumeva zaštitu fundamentalnih ljudskih i manjinskih prava. To praktično znači da se moraju garantovati ljudska prava po međunarodnim standardima u okviru odgovarajućih institucija Kosova, Srbije i Jugoslavije, ili šireg regiona. Ukoliko ne budemo išli tim putem, imaćemo beskonačnu reprizu svega što smo imali i u prošlom veku i u postkomunističkom raspadu Jugoslavije.

Sadržaj

UVODNE NAPOMENE	7		
1 LUDI I MARSOVCI <i>Mihailo Marković – Fehmi Agani</i>	10	15 ALBANCI BEZ ALTERNATIVE, SRBI BEZ PERSPEKTIJE <i>Behlulj Bećaj – Aleksa Đilas</i>	174
2 POLITIKA U FUNKCIJI PONIŽAVANJA <i>Sonja Biserko – Gazmenid Pulja</i>	18	16 KOGA NATO BOMBARDUJE <i>Dragoljub Mićunović – Astri Salihu</i>	188
3 PRIVREMENI SMEŠTAJ ILI KOLONIZACIJA <i>Fehmi Agani – Dragoljub Mićunović</i>	24	17 BIBLIJSKE SCENE EGZODUSA <i>Radoslav Petković – Mladen Keljendi</i>	200
4 BOSANSKI SRBI I KOSOVSKI ALBANCI <i>Vuk Drašković – Azem Vlasi, I</i>	30	18 PRIČA O PROPУШТЕНИМ ŠANSAMA <i>Agon Demjaha – Slobodan Samardžić</i>	212
5 POMAŽU LI ALBANCI MILOŠEVIĆU <i>Vuk Drašković – Azem Vlasi, II</i>	42	19 STARO I NOVO ZLO <i>Adem Demaći – Momčilo Trajković</i>	228
6 NOVA AUTONOMIJA ILI NOVA DRŽAVA <i>Mark Krasnić – Ratimir Tanić</i>	58	20 ZLOČINCI IMAJU IME I PREZIME <i>Svetislav Basara – Miljazim Krasnić</i>	244
7 ZAŠTO NAS NISTE PODRŽALI <i>Driton Ljajčić – Čedomir Jovanović</i>	72	21 MODEL LEOPARDOVЕ KOŽE <i>Fatmir Fehmiju – Dušan Bataković</i>	256
8 BEOGRADSKI SALONI I KOSOVSKA STVARNOST <i>Milan St. Protić – Behlulj Bećaj</i>	84	22 OBIČNI LJUDI NE TRAŽE OSVETU <i>Nataša Kandić – Pajazit Nušić</i>	272
9 KOSOVO REPUBLIKA ILI OTCEPLJENJE <i>Škelzen Malići – Zoran Lutovac</i>	98	23 PROTEKTORAT KAO SUDBINA <i>Zekerijah Cana – Milan St. Protić</i>	282
10 ŠTA JE OVK <i>Rifat Bljak – Bora Kuzmanović</i>	110	24 SPORNİ RAMBUJE <i>Radoslav Stojanović – Asim Bajrami</i>	294
11 PODELA GORA OD RATA <i>Aleksa Đilas – Ramuš Mavrići</i>	122	25 BOMBONE I MECI <i>Radmila Trajković – Naim Maljoku</i>	306
12 DVA ISTORIČARA – DVE ISTINE <i>Dušan Bataković – Hakif Bajrami</i>	136	26 NIKO NEMA MANDAT DA PREGOVARA <i>Ilber Hisa – Sava Janjić</i>	316
13 RAZGRANIČENJE ILI REFERENDUM <i>Slobodan Samardžić – Sokolj Blajkaj</i>	150		
14 NEZAVISNOST KOSOVA I DOMINO EFEKAT <i>Bljerim Reka – Stevan Lilić</i>	164		